

آماده سازی کلاس برای کودکان اوتیسم

سوزان کابت و کریستین ریو
پیشگفتار: ژوان هفلین

ترجمان:
هاجر مجاهدی
مألف: دانا

۱۳۹۲

با همکاری دکتر مریم قاسمی سیجانی
عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

با مشارکت اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان اصفهان

سرشناسه	کابت، سوزان Kabot, Susan
عنوان و نام پدیدآور	آماده سازی کلاس برای کودکان اوتیسم / نویسندگان سوزان کابت، کریستین ریو؛ پیشگفتار ژوان هفلین؛ مترجمان هاجر مجاهدی، مانده حسام، با همکاری مریم قاسمی سیجانی؛ [برای] مشارکت اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان اصفهان.
مشخصات نشر	اصفهان: اندیشه گویا، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۱۲۸ ص.: مصور (رنگی)، جدول.
شابک	978-600-6836-04-1
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی: Setting up classroom spaces that support students with autism spectrum disorders, 2010.
یادداشت	نام.
موضوع	کودکان اوتیسمی -- آموزش و پرورش / کلاس های درس -- برنامه ریزی / محیط کلاس
موضوع	مدرسه ها -- تسهیلات -- برنامه ریزی / مدرسه ها -- مبلمان، تجهیزات و غیره -- برنامه ریزی
شناسه افزوده	ریو، کریستین E. / Reeve, Christine E. هفلین، ژوان / Heflin, Juane / مجاهدی، هاجر، ۱۳۶۵ - مترجم
شناسه افزوده	سیجانی، مریم قاسمی / مترجم / حسام، مانده، ۱۳۵۸ - مترجم
شناسه افزوده	سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور. اداره کل نوسازی مدارس استان اصفهان
رده بندی کنگره	۱۳۹۲ / ۷۷ / ۱۵
رده بندی دیویی	۳۷۱/۹۲
شماره کتابشناسی ملی	۲۱۸۲۰۷۵

آماده سازی کلاس برای کودکان اوتیسم

مترجمان

هاجر مجاهدی، مانده حسام

ویراستار علمی

الهام فروزنده

ویراستار ادبی

لیلا سرتیپی زاده

چاپ اول ۱۳۹۲

تیراژ ۱۰۰۰ جلد قطع خشتی

چاپخانه کوثر

صحافی بابک

انتشارات اندیشه گویا

Andishe.g@gmail.com

۰۳۱۱ ۳۳۷۵

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

© حق چاپ محفوظ است

ISBN:978-600-6836-04-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۳۶-۰۴-۱

مرکز پخش: کتابفروشی دانشگاه آزاد واحد خوراسگان تلفن ۰۳۱۱-۵۳۵۴۰۹۶

این کتاب تقدیم می‌شود به

همه‌ی کودکان مبتلای به اوتیسم در ایران

مقدمه‌ی مترجمان

یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر کودکان مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم، محیط است. سلامتی جسمانی و روانی این کودکان، مرهون محیطی است که با نیازهای آنها هماهنگ باشد. به جهت بهبود سلامتی آنها گام بردارد. از آنجایی که این کودکان، زمان زیادی را در محیط‌های آموزشی سپری می‌کنند، بنابراین فضاهای آموزشی این مراکز، می‌تواند به عنوان یکی از مهم‌ترین محیط‌های تأثیرگذار بر کودکان مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم، تلقی شود. به دلیل این امر، در ایران تحقیقات بسیار کمی در زمینه فضاهای مختلف معماری و همچنین چیدمان فضاهای داخلی مربوط به آموزش کودکان مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم وجود دارد، این کتاب به منظور آشنایی مربیان و معلمان کودکان اوتیسم در مراکز آموزشی تهیه شده است تا راهنمای جهت برپایی و چیدمان فضاهای کلاسی مراکز آموزشی کودکان اوتیسم، باشد. همچنین این کتاب می‌تواند برای معماران و طراحانی که به ساخت فضاهای داخلی فضاهای آموزشی کودکان اوتیسم را دارند نیز کمک‌کننده باشد.

کتاب حاضر، در راستای انجام طرح پژوهشی «راهکارهای طراحی جهت فضاهای آموزشی کودکان مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم» که به درخواست سازمان نوسازی مدارس استان اصفهان در سال ۱۳۹۱ صورت گرفته، ترجمه شده است، از این رو، جای دارد از زحمات مدیریت محترم سازمان نوسازی مدارس استان اصفهان، جناب آقای مهندس سیدمحمدحسین سیدمحمدی و جناب آقای مهندس سیدمهدی میربد سرپرست محترم معاونت اجرایی و مسئول واحد پژوهشی اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان اصفهان قدردانی شود. همچنین مترجمان این کتاب مراتب سپاس خود را از ریاست دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان دکتر احمدعلی فروغی ابری، معاونت پژوهشی دانشگاه دکتر پیام نجفی و سرکارخانم دکتر مریم قاسمی سیچانی اعلام می‌دارند.

در اینجا جای دارد تا از زحمات فراوان خانواده محترم سپهر قدردانی شود. تلاش‌های این خانواده در جهت تهیه اثر حاضر، ستودنی است. همچنین از خانم‌ها دکتر الهام فروزنده و لیلا سرتیپ‌زاده که به ترتیب ویراستاری علمی و ادبی این کتاب را بر عهده گرفتند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

نویسندگان این کتاب (ابن ابی ربیع) به علت وجود یک کودک مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم در خانواده‌هایشان، به این حیطه علاقه‌مند و در این زمینه تخصص شده‌اند. این کتاب گزارشی از تجربیات آنها در مراکز اوتیسم است که به چیدمان و برپایی کلاس‌های آموزشی کودکان مبتلا به اوتیسم می‌پردازد. در فصل اول کتاب، ویژگی‌های یک کلاس نمونه عنوان شده است. فصل دوم به طراحی فضاهای کلاس می‌پردازد. در فصل سوم روش سازماندهی اسباب و وسایل کلاس بیان شده و در فصل چهارم به منظور یادگیری مؤثر و کارآمد، استفاده از علائم کمک دیداری برای کودکان مبتلا به اوتیسم عنوان شده است. در نهایت در فصل پنجم این کتاب، پرسش‌های شایع به همراه پاسخ آنها آورده شده است.

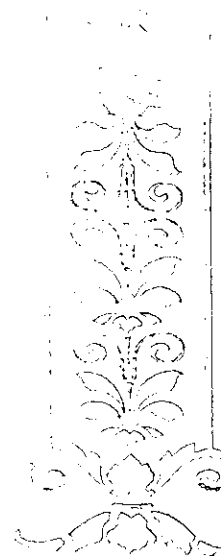
هاجر مجاهدی، مانده حسام

فهرست مطالب

۱۳	پیش‌گفتار
۱۷	مقدمه
۱۷	تأثیر محیط فیزیکی بر رفتار دانش‌آموزان
۱۹	تأثیر ویژگی‌های اوتیسم و محیط فیزیکی
۲۱	اهداف سازماندهی محیط فیزیکی
۲۲	آنچه که در این کتاب خواهید خواند
۲۵	فصل اول: ویژگی‌های یک کلاس نمونه
۲۶	فضای آموزشی فرد به فرد
۲۷	فضای آموزش در یک گروه کوچک
۳۳	فضاهای مربوط به کارهای مستقل

۲۸		میز فعالیت برای کل گروه
۴۱		فضای باز برای کل گروه
۴۲		فضای عبور و گذر
۴۶		فضای حسی یا آرام
۴۸		فضای مربوط به کار با کامپیوتر و رسانه
۵۰		فضای مربوط به معلم و ادارات کلاس
۵۰		مسائل مربوط به طراحی و چیدمان فضای داخلی کلاس
۵۲		خلاصه
۵۳		فصل دوم: طراحی فضاهای کلاس
۵۳		راهکارهای مربوط به طراحی کلاس
۵۷		نمونه‌هایی از پلان‌های کف با برنامه‌های آموزشی مربوطه
۶۶		خلاصه
۶۷		فصل سوم: سازماندهی اسباب و وسایل کلاس
۶۸		فهرست لوازم ضروری کلاس
۶۹		فهرست لوازم ضروری کلاس پایه‌ی پیش‌دبستانی و دبستان و همچنین پایه‌ی راهنمای
۷۰		نکاتی که باید در هنگام انتخاب و سایل و لوازم در نظر گرفته شوند
۷۱		نکاتی که باید هنگام سازماندهی وسایل و لوازم در نظر گرفته شوند
۷۵		خلاصه
۷۷		فصل چهارم: استفاده از نشانه‌های کمک‌دیداری برای سازماندهی کلاس‌ها به منظور یادگیری مؤثر و کاهش
۷۸		نشانه‌های تصویری کمک دیداری برای دانش‌آموزان
۷۹		علائم کمک دیداری که نشان می‌دهند دانش‌آموزان کجا باید بنشینند
۸۱		علائم کمک دیداری که نشان می‌دهد دانش‌آموزان کجا باید بایستند

۸۲		علائم کمک دیداری که نشان می‌دهد دانش‌آموزان کجا باید به صف بایستند
۸۴		علائم کمک دیداری که نشان می‌دهد دانش‌آموزان در مرحله‌ی بعدی کجا باید بروند
۸۵		علائم کمک دیداری که نشان می‌دهد دانش‌آموزان در چه جایی باید حضور داشته باشند
۸۷		برچسب‌زدن قفسه‌ها و کابین‌ها
۸۹		وسایل کمک دیداری برای نشان دادن نوع فعالیت‌های موجود در مقابل فعالیت‌های غیرقابل دسترس
۹۳		خلاصه
۹۵		فصل پنجم: پرسش‌های شایع و پاسخ آن‌ها
۱۰۵		ضمیمه

پیش گفتار

در یک گزارش تکان دهنده، «کوزول»^۱ (۱۹۹۱) در خصوص پیامدهای فاجعه انگیز آموزش دانش آموزان در محیط‌های نامناسب مدارس، توضیح داد: کودکان در حال رشد که وارد مدارس پرجمعیت می‌شوند پیشرفت‌های درسی ضعیفی دارند، میزان ترک تحصیل در آنها بالاست و به ندرت وارد دانشگاه می‌شوند.

حال دانش‌آموزانی را تصور کنید که اطلاعات مرتبط و نامرتبط به تغییرات ناگهانی عصب شناسی و سیستم‌های حسی، تمرکز آنها را دچار مشکل کرده است. در واقع دانش‌آموزان مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم ASD^۲ ممکن است حتی در محیط‌هایی دچار استرس شوند که دانش‌آموزان معمولی، آن محیط‌ها را ایده‌آل می‌نامند (زنتال^۲ و زنتال، ۱۹۸۳). «کانر»^۳ (۱۹۸۳) وقتی مشاهده کرد که کودکان مبتلا به اوتیسم، احتمالاً نسبت به نوع محیطی که در آن هستند، «سرخورده و ناامید» می‌شوند، پیرامون محیط بحث کرد.

دانش‌آموزان مبتلا به ASD، در تلاش برای جذب و ارتباط با محیط، ناکام می‌مانند مگر اینکه محیط آموزشی به گونه ای طراحی شده باشد که مشخصه‌ها و ویژگی‌های منحصر به فرد یادگیری آنها در آن رعایت شده باشد (دانلاپ^۴ و رابینس^۵، ۱۹۹۱)؛ در غیر اینصورت محیط در یادگیری آنها تأثیر منفی خواهد داشت. در TEACCH^۶ (آموزش و درمان کودکان مبتلا به اوتیسم و ناتوانی در ارتباط) به عنوان اولین مدل مداخله‌ای برای

1. Kozol

2. Zentall

3. Kanner

4. Dunlap

5. Robbins

6. Treatment and Education of Autistic and Communication related handicapped Children

دانش‌آموزان مبتلا به اوتیسم، «اسکوپلر»^۱، «برم»^۲، «کنیس برن»^۳ و «رایسلر»^۴ (۱۹۷۱)، روی اهمیت مهندسی دقیق پارامترهای موقتی و فیزیکی محیط‌های کلاسی و آموزشی، تأکید دارند.

دانش‌آموزان مبتلا به ASD، نیاز به کارآموزان و مربیانی دارند که زمان و انرژی لازم را برای اداره‌ی محیط، برنامه‌ها، سیستم‌های نشانه‌ای و کمک دیداری و لوازم و ابزارهای نرم صرف می‌کنند (هفلین^۵ و آلبرتو^۶، ۲۰۰۱) تا برنامه‌ای را برای یادگیری و آموزش ارائه نمایند. در گزارشات و مقالات متعددی، اهمیت ثبت یک محیط آموزشی جهت یادگیری، بارها مورد تأکید قرار گرفته است؛ به عنوان مثال، «راجرز»^۷ (۱۹۹۹) اشاره می‌نماید که حمایت از خصوصیات و ویژگی‌های ASD، از طریق سه‌گانه‌ی محیطی و انطباق با محیط به بهترین شکل صورت می‌گیرد. لازم است به تفاوت‌های حسی توجه کافی شود؛ چرا که بسیاری از افراد مبتلا به ASD، تفاوت‌های حسی را تجربه می‌کنند و در صورت عدم توجه به تفاوت‌های حسی، از یادگیری آنان جلوگیری خواهد شد (دیوکر^۸ و راسینگ^۹، ۱۹۸۶). شورا‌ی تحقیقات ملی (۲۰۰۱)، ارزش محیط‌های حمایتی برای دانش‌آموزان مبتلا به ASD، را توصیف کرده است. علاوه بر این «لووان»^{۱۰}، «دانلپ»^{۱۱}، «بر»^{۱۲} و «کینکید»^{۱۳} (۲۰۰۳) بیان می‌کنند که:

«یک کلاس قابل فهم برای دانش‌آموزان مبتلا به ASD، کلاسی است که به روشی سازماندهی می‌شود که امکان کسب مهارت‌های ویژه مانند آموزش زبان، رفتار مناسب و صحیح، مهارت اجتماعی، اهداف آموزشی موردنظر را فراهم، تسهیل، تقویت یا حمایت کند. مرکز ملی و تخصصی اوتیسم، در گزارش استانداردهای ملی، شاهد مبتنی بر تمرین برای کودکان مبتلا به ASD (ویلزنسکی^{۱۴} و پولاک^{۱۵}،

1. Schopler
2. Brehm
3. Kinsbourne
4. Reichler
5. Heflin
6. Alberto
7. Rogers
8. Duker
9. Rasing
10. Lovanne
11. Dunlap
12. Huber
13. Kincaid
14. Wilczynski
15. Pollack

۲۰۰۹)، اشاره می‌کند که تغییرات و اصلاحات قبلی مانند پربارسازی محیط و ایجاد اصلاحات محیطی، اقداماتی هستند که دارای ارزش و اهمیت علمی می‌باشند.

دکتر «کابت»^۱ و «ریو»^۲ در این کتاب، راهنمایی‌های حاصل از ایده‌های عملی را خلق کرده‌اند که برای ایجاد محیط‌های کلاسی که یادگیری دانش‌آموزان مبتلا به ASD را تسهیل می‌کند، کاربردی هستند. «گومز» و «ویلسون» تجربیاتی فرضی را مطرح می‌کنند که می‌تواند راهنمای معلمانی باشد که کتاب را مطالعه می‌کنند. این افراد، کار را با این ترس و نگرانی آغاز کردند که کلاسی با وسایل گوناگون به آنها نشان داده شد و گفته شد «موفق باشید». حتی نویدهای امیدبخش «من می‌بینم که به چه چیزی نیاز دارید تا آن را سفارش دهم»، بدون آگاهی از ایده‌های کسانی که یک درک جهانی از طراحی محیط‌هایی دارند که مشارکت و درگیر بودن در محیط را بالا می‌برد، بی‌ارزش است. کابت و ریو این درک همگانی را دارا هستند و منطق و توجیهات مشخص و واضحی را برای مستندات خود، ارائه می‌نمایند. در این کتاب از عکس‌های زیادی استفاده شده است تا مفاهیم اصلی در داستان با تنوع کافی و لازم به تصویر کشیده شود. این ترتیب معلمان می‌توانند بین سن و نیازهای دانش‌آموزان تعادل برقرار کنند.

کابت و ریو پس از آماده‌سازی معلمان برای حمایت از دانش‌آموزان، خواننده را رها نمی‌کنند. تأکید مؤلفان روی استراتژی‌های فعال است، اما اگر نیاز به کمک بیشتری باشد، علایم هشداردهنده‌ای را که دانش‌آموزان برو می‌دهند، تحلیل و ایده‌های حل مشکل را نیز ارائه می‌کنند. در نهایت FAQها در پایان این کتاب راهکارهایی را برای موقعیت‌های خاصی ارائه می‌دهند. برای افرادی که لذت و چالش‌های کار با دانش‌آموزان مبتلا به ASD را تجربه کرده‌اند، آشنا است. کابت و ریو تنها با چند واژه و عکس‌های زیاد، با به تصویر کشاندن ساختارهای آموزشی لازم برای اینکه دانش‌آموزان مبتلا به ASD در تمام محیط‌های آموزشی موفق باشند، سخن می‌گویند. «کازل» زنگ در مورد تأثیرات آسیب رسان محیط مدرسه‌های غیراستاندارد برای دانش‌آموزان استثنایی در حال رشد، را به صدا درآورد. کابت و ریو، با متخصصان مورد طراحی محیط‌هایی که دانش‌آموزان مبتلا به ASD در این محیط‌ها بتوانند در گروه‌های یادگیری و آموزشی شرکت کنند تا بیشترین میزان استقلال و خودکفایت را در تلاش‌های آموزشی کسب نمایند، گفتگویی را ترتیب دادند.

دکتر ال. ژوان هفلین

دانشگاه ایالت جورجیا

1. Kabot

2. Reeve

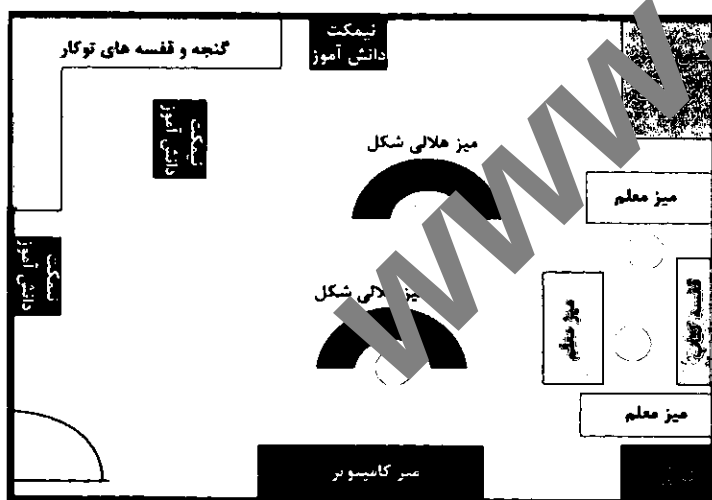
فائز محسنی شیرینگی پر رفتار و آفنی آموزگار

خانم ویلسون معلم یک کلاس مستقل و خودگردان مخصوص دانش آموزان اوتیسم است. امسال وی پذیرفته است که به هشت دانش آموز درس بدهد و کار را در یک فضای جدید آغاز کند. مدیر به او دو روز فرصت داد تا کلاس را سازماندهی کند. وقتی یک هفته قبل از شروع کلاس ها وارد کلاس شد، دو میز بزرگ هلالی شکل، سه نیمکت، سه میز معلم، یک میز کلاس و یک فایل برای پرونده ها، تعدادی قفسه ی توکار، یک کمد و یک فضای

مخصوص تنبیه کوتاه مدت را دید. مدیر به وی گفته بود که می تواند در صورت لزوم برای استفاده از وسایل و لوازم بیشتر به انباری ها برود، اما او نمی دانست که چه وسایلی موجود است.

خانم ویلسون در مورد اینکه چگونه می تواند کلاس را سازماندهی کند که نیازهای دانش آموزانش برآورده شود، نگران است و در ضمن از اینکه از کجا شروع کند، مطمئن نیست.

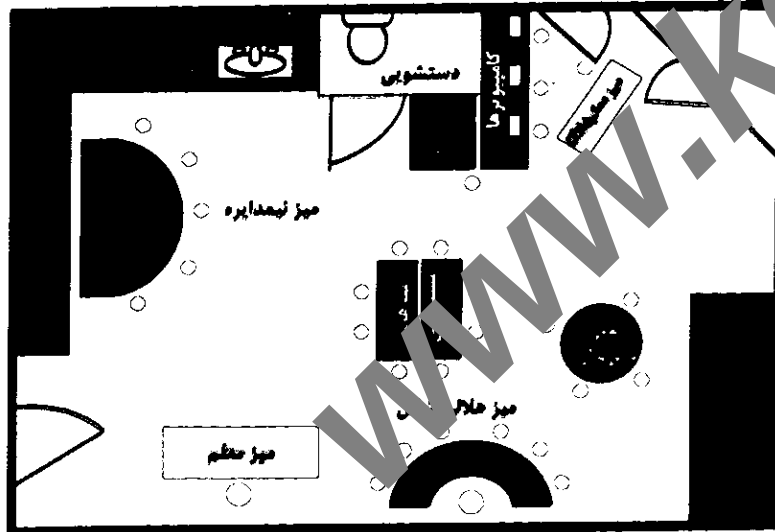
تصویر ۱: طرح قبلی کلاس خانم ویلسون

خانم گومز معلمی با تجربه‌ی ۲۰ ساله در زمینه‌ی آموزش استثنایی است، اما هرگز کلاسی به چالش‌انگیزی کلاسی که امسال در آن تدریس می‌کند، نداشته است. در این کلاس او سه دانش‌آموز مبتلا به ASD و هشت دانش‌آموز با ناتوانی در یادگیری و اختلالات رفتاری دارد. خانم گومز از شروع سال تحصیلی برای سر و سامان دادن کلاس طبق قاعده و قانون دچار مشکل بوده است. «دنتل»^۱ یکی از دانش‌آموزان مبتلا به ASD است که مدام در اطراف کلاس می‌دود. که مورد لاقه‌ی وی دویدن به دور میز مستطیل شکل وسط کلاس است. «جارمین»^۲ دوست دارد از وسایل بالا برود و از یک قفسه به قفسه دیگر برود. سه دانش‌آموز هم برایشان مشکل است که سر جای خود بنشینند تا فعالیت تمام شود و دائماً می‌خندند. آنها مدام از درس فرار می‌کنند تا ببینند در قسمت‌های دور کلاس چه اتفاقاتی می‌افتد. اغلب کار آنها پشت میز مستطیل شکل وسط کلاس به صورت گروهی، انجام می‌شود. زمان لازم برای آنکه بتوان آموزش‌آوران را به گروه‌های کوچک‌تر تقسیم کرد تا آموزش مستقیم ببینند، محدود است.

خانم گومز سعی کرده است تا با ابزار و وسایل به هم قلی بر جای گذاشته است، کار کند، اما بعضی از این وسایل ناقص هستند یا نیاز به تعمیر دارند و حتی در خصوص بعضی از دانش‌آموزان، او و سایر معلمان برای تحقق اهداف IEP^۳ (برنامه آموزش فردی) را در اختیار ندارد. در این کلاس انواع قفسه‌ها و کمد‌ها وجود دارد، اما همگی ثابت هستند و جابجا نمی‌شوند. مدیر مدرسه فکر می‌کرد که او به قفسه‌های کمتر نیاز دارد. خانم گومز وسط کلاس احتیاج دارد و این درست برخلاف نظر خانم گومز است. در نتیجه خانم گومز به منظور ایجاد حد و مرز برای دانش‌آموزان، وسایل را محدود کرده است تا آنان بتوانند با حدود فضای کاری خود آشنا شوند و آن را درک کنند.

تصویر ۲: طرح قبلی کلاس خانم گومز

1. Dentel
2. Jarmaine
3. Individual Education Program